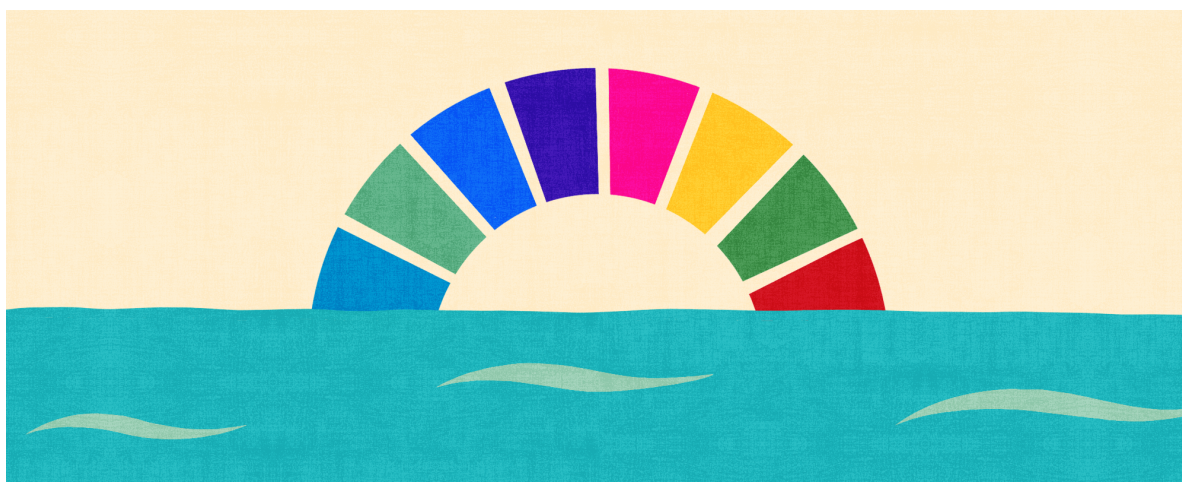

Estratègies, polítiques i pràctiques per assolir l'Agenda 2030 a la regió mediterrània

Jérémie Fosse

Il·lustració de [Carole Hénaff](#)

La conca mediterrània és un ecosistema natural únic amb una riquesa cultural excepcional i una gran diversitat humana. És un lloc de canvi constant, configurat per activitats econòmiques i socials des de fa milers d'anys. No obstant això, la urbanització exponencial, els patrons d'hipermobilitat i l'expansió demogràfica estan afectant profundament el seu equilibri a un ritme sense precedents. La regió mediterrània també està experimentant un creixement econòmic incontrolat (almenys fins a l'aparició de la Covid-19), amb cadenes de valor de producció i consum insostenibles basades en estils de vida amb alt contingut de carboni i productes bàsics globalitzats. També està exposada de forma natural a inundacions, incendis i sequeres, esdeveniments extrems que es preveu que augmentaran dràsticament a mesura que evolucioni la crisi del clima i la biodiversitat.

El Mediterrani pateix una crisi sistèmica

La combinació de l'emergència ambiental actual i la crisi socioeconòmica amb situacions polítiques sensibles dins i entre els països suposa un repte important per a tota la comunitat mediterrània. Per tal d'afrontar aquestes crisis interrelacionades que posen en perill el nostre futur comú, els països mediterranis, com a part de les comunitats globals de les Nacions Unides, van aprovar el 2015 l'Agenda 2030 i els seus 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), amb 169 fites que cobreixen tots els principals reptes

ambientals, socials i econòmics. A més, l'Estratègia Mediterrània per al Desenvolupament Sostenible 2016-2025 (EMDS), aprovada en el marc del Conveni de Barcelona, va destacar cinc objectius estratègics per potenciar el camí cap a una regió mediterrània més inclusiva, respectuosa amb el medi ambient i pròspera. No obstant això, amb només 10 anys al davant i l'actual necessitat urgent de reconstruir l'economia radicalment afectada per la Covid-19, és hora d'accelerar la transformació socioecològica basada en l'empoderament de la societat civil, el compromís dels grups d'interès clau i el llançament de polítiques, pràctiques i estratègies sòlides relacionades amb l'energia, l'economia i les comunitats sostenibles al Mediterrani.

Els ODS no són assolibles al ritme actual

L'últim informe [1] sobre l'estat dels ODS als països mediterranis mostra clarament que, ara com ara, cap dels països mediterranis no està en vies d'assolir aquests objectius.

Taula de tendències dels ODS dels països mediterranis

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Albania	↑	→	↗	↑	↗	↑	↑	→	↗	..	↗	..	↑	↗	↗	↗	..
Algeria	↑	→	↗	→	↗	↗	↗	→	↑	..	→	..	→	→	→	→	..
Bosnia and Herzegovina	↑	↗	↗	..	→	↗	↗	→	→	..	↗	..	→	..	→	→	..
Croatia	↑	↗	↑	→	↗	↑	↗	↑	↗	..	↗	..	↗	↗	↗	↗	..
Cyprus	↑	→	↑	..	↗	↑	↗	↗	↗	..	↗	..	↗	→	..	↗	↓
Egypt, Arab Rep.	↑	↗	↗	→	↗	↗	↑	↗	↗	..	→	..	↑	↗	→	..	..
France	↑	↗	↑	↑	↗	↗	↗	↗	↑	↑	↗	..	→	↗	↗	↗	→
Greece	↗	↗	↗	↗	↗	↗	↑	↗	↑	→	↗	..	↗	↗	↗	↗	↓
Israel	↗	↗	↑	↗	→	↑	↗	↑	↑	→	→	..	→	→	↓	↗	↗
Italy	↗	↗	↑	↗	↗	↑	↑	↗	↗	→	↗	..	↗	→	↑	↑	↗
Jordan	→	→	↗	..	→	↑	↗	→	↗	..	→	..	↑	..	..	→	..
Lebanon	↑	→	↗	↓	↓	↑	..	→	↗	..	..	..	↑	..	→	→	..
Libya	..	↓	↗	..	→	↗	..	..	..	..	..	..	↓	→	..	→	..
Malta	↑	↗	↗	→	↗	↑	↗	↑	↗	..	↗	..	→	↗	..	→	→
Morocco	↑	↗	↗	↗	↗	↗	↗	..	↗	..	→	..	↑	→	→	↗	..
Montenegro	↑	→	↗	↗	↗	↑	↗	↗	↗	..	→	..	→	↓	↓	→	..
North Macedonia	↗	↗	↗	..	→	→	↗	↑	↗	..	↗	..	↑	..	↗	↗	..
Portugal	↗	↗	↑	→	↗	↗	↑	↑	↗	→	↑	..	↓	→	↗	↗	→
Slovenia	↑	↗	↑	↗	↗	↗	↑	↗	↗	↑	↗	..	↗	..	↑	↑	→
Spain	↗	↗	↑	↑	↗	↑	↑	↑	↗	→	↗	..	→	↗	→	↗	→
Syrian Arab Republic	..	↓	→	..	→	→	↗	..	→	..	..	..	↑	→	→	..	..
Tunisia	↑	→	↗	..	→	↑	↗	..	↗	..	→	..	↑	→	↗	..	..
Turkey	↗	→	↗	↑	→	..	→	↗	↗	→	→	..	↓	→	→	↓	..

Font: Xarxa de solucions de desenvolupament sostenible (2019)

Una de les actuacions més alarmants es refereix a l'estat del medi ambient: ODS 14 - Vida submarina i ODS 15 - Vida d'ecosistemes terrestres. L'elevat ritme de pèrdua de la

biodiversitat en un punt crític com el Mediterrani posa en perill la subsistència de les comunitats locals que depenen en gran manera de recursos naturals com la pesca o l'agricultura. La regió també s'enfronta a grans reptes relacionats amb la integració social, tal com mesuren l'ODS 5 - Igualtat de gènere i l'ODS 10 - Reducció de les desigualtats. Les bretxes socials i econòmiques entre i dins els països continuen sent inacceptables i constitueixen un impediment important per a la integració regional. Una altra qüestió crítica es refereix a l'agricultura i les dietes, tal com representa l'ODS 2 - Fam zero, amb la necessitat d'augmentar el rendiment agrícola i recuperar dietes mediterrànies saludables basades en estils de vida sostenibles.

També cal una gran inversió pública i privada en R+D, educació, infraestructures verdes, cadenes de valor sostenibles, ciutats saludables i indústries amb baixes emissions de carboni per millorar l'ODS 9 - Indústria, innovació i infraestructura, l'ODS 12 - Producció i consum responsables i l'ODS 11 - Ciutats i comunitats sostenibles. Aquests ODS requereixen estratègies de disseny més efectives i la implementació de polítiques transformadores per tal de desvincular el creixement econòmic de la destrucció ambiental i avançar cap a economies més circulars, blaves i verdes.

Observant el nivell d'assoliment de l'ODS 8 - Treball digne i creixement econòmic, queda clar que l'enfortiment dels drets i les normes laborals a l'hora d'abordar els efectes negatius és un altre repte important. Podem dir el mateix de la llibertat d'expressió, la corrupció, els conflictes i la inestabilitat política, coberts per l'ODS 16 - Pau, justícia i institucions sòlides. En general, l'accés a serveis i infraestructures bàsics és bo i va millorant, tal com es pot veure particularment amb les puntuacions de l'ODS 6 - Aigua neta i sanejament. Tot i això, el monitoratge i l'acció constants són necessaris, sobretot a causa dels efectes esperats del canvi climàtic en la regió: sequera, desertització i inundacions.

El Mediterrani té un rendiment considerablement millor pel que fa als resultats socioeconòmics, controlats amb l'ODS 1 - Fi de la pobresa, l'ODS 3 - Salut i benestar i l'ODS 4 - Educació de qualitat. En comparació amb la resta del món, també ho fa millor -relativament- en la mitigació del clima, controlada amb l'ODS 7 - Energia neta i assequible i l'ODS 13 - Acció climàtica. Tot i això, cal tenir en compte que, malgrat les puntuacions relativament altes, els assoliments dels ODS 4 i 13 estan disminuint. En relació amb això, és difícil determinar com es poden controlar i avaluar els esforços governamentals. Per exemple, només un país mediterrani, el Marroc (de la mida d'una petita ciutat mediterrània), està en vies de mantenir l'escalfament per sota dels 2 °C, l'objectiu de l'Acord de París de 2015.

Pel que fa a la qüestió de la cooperació regional i les associacions multiparticipades promogudes per l'ODS 17, el Mediterrani es troba clarament per darrere. Tot i que els Acords Multilaterals Ambientals (AMA) regionals com el Conveni de Barcelona per a la protecció del mar Mediterrani o les institucions intergovernamentals regionals com la Unió per la Mediterrània (UpM) són iniciatives polítiques valuoses i necessàries per a un govern multilateral, la mida i la complexitat dels reptes descrits anteriorment van més enllà de la seva capacitat tècnica, financera i política actual. En els darrers anys, la Unió Europea (UE) ha posat en marxa diversos programes temàtics rellevants de cooperació en l'àmbit

regional i subregional (WestMed, PRIMA) i mecanismes financers (ENI, Interreg) per millorar l'entorn normatiu, empresarial i polític entre els països del nord i del sud. Malgrat això, actualment manca una visió ambiciosa, integrada i d'alt nivell que pugui canviar de manera ràpida i eficaç els actuals patrons de desenvolupament negatius i influir de manera positiva i estructural en la regió.

L'últim informe sobre l'estat dels ODS als països mediterranis mostra clarament que, ara com ara, cap dels països mediterranis no està en vies d'assolir aquests objectius

L'alta interconnexió entre els ODS també permet l'aparició dels anomenats efectes spillover [2]. Són els efectes positius o negatius que les accions d'un país poden tenir en altres països i que poden afectar la seva capacitat d'assolir els ODS, com ara efectes mediambientals relacionats amb l'ús de recursos naturals i la contaminació, competència fiscal deslleial, secrets bancaris, normes laborals internacionals, accidents mortals en el treball, comerç d'armes i criminalitat internacional organitzada. Al Mediterrani, aquestes reaccions negatives són malauradament molt presents a causa de les grans diferències socioeconòmiques entre els països i la manca d'integració i col·laboració regionals.

Feblesa del compromís i la implicació de les parts interessades

Per tal d'assolir els ODS, tots els participants socials haurien de promoure'ls i sostenir-los activament. Els governs, les empreses i els ciutadans necessiten una acció transformadora i inclusiva, perquè el progrés gradual i els canvis polítics superficials no seran suficients. L'Informe de l'SDSN posa un gran èmfasi en les pràctiques participatives per implicar les parts interessades en els processos decisoris cooperatius. Per assolir els ODS calen canvis profunds en les polítiques, les inversions i les tecnologies, però l'èxit no serà possible sense mobilitzar les parts interessades i canviar les normes per permetre la transformació dels ODS. Aquesta transformació profunda per assolir l'Agenda 2030 i l'Acord de París sobre el canvi climàtic és més urgent a mesura que passa el temps. En aquest context, els participants tradicionals sovint no tenen la capacitat de respondre adequadament, ja sigui en termes de coneixement de la matèria o de capacitat i motivació per a una acció ràpida.

Els governs locals i nacionals sovint tenen la visió necessària a mitjà i llarg termini i en general actuen en benefici de l'interès públic. Tanmateix, solen reaccionar amb lentitud als canvis i sovint estan més interessats en els problemes nacionals o locals que en els reptes transfronterers. També podem trobar que els governs tinguin mentalitat de sitja i restringeixin el flux d'informació a una sola direcció: de dalt a baix. Les empreses, en canvi, solen tenir una naturalesa més dinàmica i ben organitzada i sovint tenen la capacitat tècnica i financera necessària per implementar els canvis. No obstant això, acostumen a tenir un plantejament estret i un raonament a curt termini, amb el risc que sorgeixin

possibles conflictes entre els beneficis públics generals i els seus propis interessos privats. Sovint s'al·ludeix a les organitzacions no governamentals (ONG) quan es parla de canvis globals, per les seves visions a llarg termini, el coneixement de camp, l'adaptació organitzativa i l'idealisme sense ànim de lucre. Tanmateix, a la regió mediterrània el sector està molt fragmentat, pateix una manca generalitzada de finançament i sovint es troba massa especialitzat o poc qualificat.

Bretxes entre ciència, política i societat

Un desafiament important a l'hora d'assolir els ODS a la regió mediterrània és la distància entre allò que ens explica la ciència, les polítiques que promouen els governs i allò que fem col·lectivament com a ciutadans. Dit d'una altra manera, els problemes mediambientals creixents als quals s'enfronta el món s'agreugen amb la manca de coordinació entre els diferents participants de la comunitat científica, la política i la civil. Els responsables polítics sovint no utilitzen ni comprenen les evidències científiques: això dona lloc a una creixent desconexió en la qual s'exclouen o es desestimen oportunitats de col·laboració. Per combatre aquest fet, cal millorar la interconnexió ciència-política, és a dir, el procés que té com a objectiu identificar, formular i avaluar polítiques per millorar l'eficàcia del govern. Per complir aquestes tasques, la interconnexió depèn de les interrelacions fructíferes entre la comunitat científica, el món de la política i els professionals que treballen sobre el terreny.

Un desafiament important a l'hora d'assolir els ODS a la regió mediterrània és la distància entre allò que ens explica la ciència, les polítiques que promouen els governs i allò que fem col·lectivament com a ciutadans

Tanmateix, el problema s'estén més enllà de la manca de transferència de coneixement i coordinació, ja que altres buits també contribueixen al fracàs parcial de la interconnexió ciència-política. Tot i que pot haver-hi un excés de dades en alguns assumptes, hi ha mancances irrefutables en altres. A més, la informació científica sovint no té interoperabilitat i poques vegades està disponible en un sol lloc. Això dificulta la comunicació eficaç dels resultats als polítics i als responsables de la presa de decisions, fet que impedeix el desenvolupament i la implementació a temps de polítiques sòlides.

La interconnexió entre ciència i política també necessita una estructura de govern eficaç i robusta que fomenti millors mecanismes d'interacció i implementació. Una interconnexió dinàmica ciència-política-societat és un instrument bàsic per donar suport a una presa de decisions mediambientals ben informada, alhora que implica els participants correctes a assolir els ODS. En el context actual d'augment de les emissions de carboni i d'esforços insuficients de mitigació del clima, es pot concloure, igual que l'informe del PNUMA [3], que els canvis graduals no serveixen de res i que calen accions ràpides i transformadores.

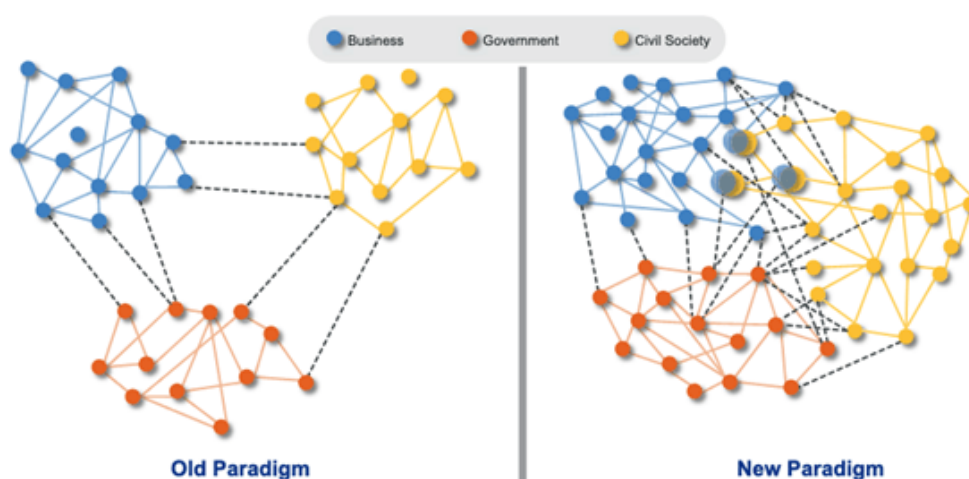
Font: Stockholm Resilience Centre, Universitat d'Estocolm

Participants de la societat civil més forts per potenciar els canvis

Cal que la societat civil mediterrània desenvolupi un nou paper indispensable per aconseguir aquesta reorganització dels ODS. L'èxit de la transformació cap a la sostenibilitat en el Mediterrani depèn de l'activisme social que mobilitza les parts interessades i canvia les normes. Un ampli conjunt de grups organitzats i no organitzats, ONG, moviments socials, comunitats de base, grups de defensa i similars veuen com el seu paper amplia i difumina els límits entre sectors a mesura que adopten noves formes. El seu paper inclourà ser facilitadors, convocants i innovadors, com també proveïdors de serveis i defensors. És important destacar que ells també es veuen afectats pel canvi de context econòmic, geopolític i tecnològic dels nostres temps. Com a resultat, el compromís social està canviant i els models de finançament tradicionals s'alteren.

Aquestes xarxes diverses i evolutives són cada vegada més innovadores a l'hora de resoldre els reptes socials i donar suport als governs local, nacional i mundial. No obstant això, en vista del seu nou context, caracteritzat per una incertesa cada vegada més gran, els participants de la societat civil no poden assolir l'impacte necessari de manera aïllada. Per tant, les noves formes d'afrontar els reptes socials han de transcendir les fronteres tradicionals, perquè la societat civil es relaciona més estretament amb el govern, les empreses i les organitzacions internacionals. D'aquesta manera, es poden optimitzar el poder i la influència de la societat civil per permetre el màxim impacte. Com es mostra a continuació, la societat civil es pot considerar com la cola que connecta l'activitat pública i privada per tal d'enfortir la seva influència positiva comuna i contribuir a una interacció més forta i freqüent entre els sectors. Dit això, és vital que els participants de la societat civil conservin la seva integritat i el seu propòsit davant aquesta nova funció. Només així la societat civil podrà responsabilitzar les parts interessades i actuar com a gos guardià i defensora dels marginats [4].

Un nou paper per a la societat civil

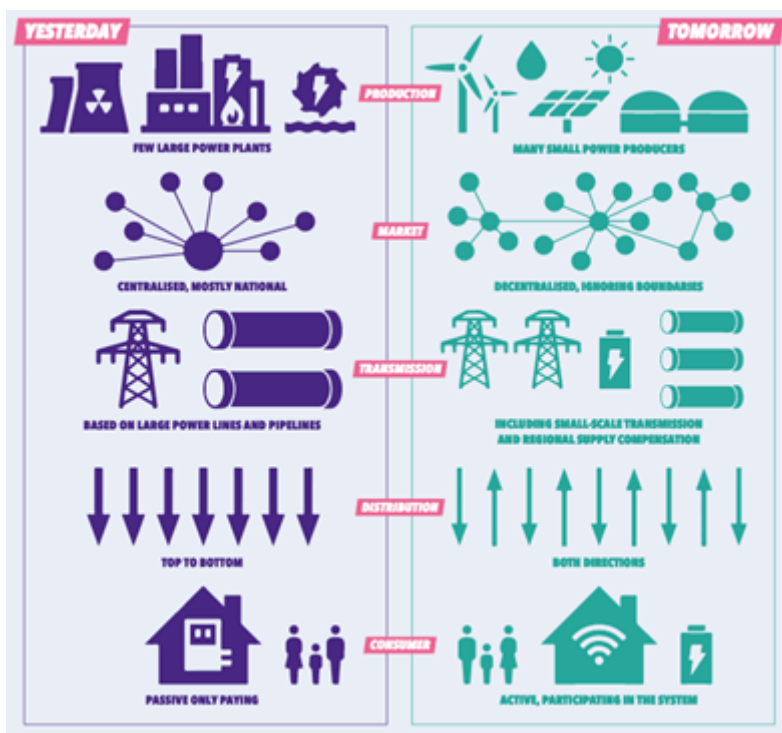
Font: Fòrum Econòmic Mundial

Promoció d'un sistema energètic renovable, descentralitzat i democratitzat

En la nostra recerca, preveiem tres motors estratègics per impulsar l'assoliment de l'Agenda 2030 i accelerar la transformació socioecològica de la regió mediterrània. En primer lloc, l'energia neta, renovable, descentralitzada i assequible per a tothom és una base essencial per a la transició sostenible. Avui dia la regió depèn en gran manera dels combustibles fòssils, ja que aquests representen el 58 % de la seva combinació energètica, mentre que les renovables són només un 11 %, amb una taxa de dependència de la importació energètica del 44 % [5]. Es pot fomentar el desenvolupament d'energies renovables mitjançant la descentralització del sistema energètic per satisfer l'augment de la demanda, la qual es preveu que es tripliqui en les pròximes dues dècades als països del sud del Mediterrani. Això dona lloc a una major interconnexió entre països i, alhora, a xarxes d'energia més resistents.

En el context d'aquestes profundes transformacions dins l'escena energètica, és important no perdre de vista l'equitat i la justícia social. Posar l'energia renovable a les mans de les comunitats és una manera de reduir el poder dels contaminadors, alhora que s'incentiva la generació democràtica i descentralitzada de renovables [6]. Pel que fa a les conseqüències sobre l'equitat, la transició a l'energia renovable millorarà l'accés a serveis energètics moderns per a tothom a mesura que augmenti la demanda d'energia per càpita als països del sud del Mediterrani. Els guanys en eficiència energètica reduiran el consum d'energia, alhora que milloraran la competitivitat industrial, augmentaran la despesa en millores i, per tant, no impediran el creixement del PIB. De la mateixa manera, les llars i les empreses poden reinvertir els seus estalvis en les economies locals. Tot això es tradueix en la creació d'ocupació i en el benestar a tota la regió.

El marc de la transició energètica

Font: Friends of the Earth Europe

Cap a una economia circular, inclusiva, verda i blava en el Mediterrani

En segon lloc, donar suport a una economia que proporciona béns i serveis respectuosos amb el medi ambient, alhora que crea llocs de treball justos i promou la igualtat social, és un dels majors reptes de la transició sostenible. Una part important de la consecució d'una economia més ecològica és mitjançant models de producció i consum més sostenibles [7]. El concepte d'economia "circular" o "espiral", que té com a objectiu reduir els residus i augmentar el reciclatge per fer un millor ús dels recursos naturals, també s'hauria d'integrar en les polítiques i estratègies econòmiques en l'àmbit regional, nacional i local. És especialment important per al Mediterrani "l'economia blava", que fomenta una millor gestió dels nostres mars i recursos marins en els sectors del turisme, la pesca, l'aquicultura, el transport marítim, la biotecnologia i l'energia marina [8].

Relacionat amb això, una manera innovadora de conservar els ecosistemes alhora que s'ofereix a l'economia un potencial de creixement són les solucions basades en la natura (SbN) [9]. Són accions per protegir, gestionar de manera sostenible i restaurar els ecosistemes que, alhora, aborden els reptes de la societat. D'aquesta manera, els beneficis ambientals i de biodiversitat van de la mà de la millora del benestar humà. Aquesta gestió i ús sostenibles de la natura per fer front a un ampli ventall de reptes socioambientals són molt necessaris a la regió mediterrània.

L'esquema de l'economia circular

Font: Comissió Europea

Ciutats, territoris i comunitats verdes, productives i inclusives

El tercer motor essencial per a la transició és promoure que les comunitats locals actuïn com a agents de canvi i donin exemple [10]. Les comunitats sostenibles poden satisfer les diverses necessitats dels residents, famílies i altres usuaris i contribuir a l'alta qualitat de vida i a la prosperitat compartida. Això inclou l'ús eficaç dels recursos naturals, la millora del medi ambient, la promoció de la cohesió i la inclusió socials i l'enfortiment del benestar [11].

L'esquema de les comunitats sostenibles

Font: The Egan Review Skills for Sustainable Communities

També es considera que les ciutats i els territoris locals són protagonistes importants de la transició, pel seu paper de centres d'innovació i experimentació que connecten persones i

idees [12]. La ciutat productiva, tant amb la generació d'energia com mitjançant l'agricultura urbana, és una nova idea que ha anat guanyant força terreny i interès en els darrers anys, tant en cercles acadèmics com professionals. Aquesta producció local s'ha d'implementar com a solució basada en la natura per evitar divisions socials i l'exclusió de grups vulnerables.

Conclusions

Segons anàlisis anteriors, queda clar que al ritme actual la regió mediterrània no aconseguirà implementar l'Agenda 2030 i seguirà sent molt vulnerable a la crisi sistèmica actual. Falten deu anys per al 2030 i aquesta és l'última oportunitat de la regió per canviar radicalment l'actual *statu quo* i aplicar estratègies i polítiques ambicioses que impulsin el canvi cap a un desenvolupament més inclusiu, respectuós amb el medi ambient i just. En certa manera, la pandèmia de la Covid-19 amplifica l'espai i la necessitat d'una resposta i implicació ràpida, eficient i completa de tots els sectors de la societat. L'empoderament de la societat civil, el compromís de les parts interessades clau i el marc adequat de ciència-política-pràctica són les condicions necessàries per avançar cap a la sostenibilitat a la regió. Si ens centrem en particular en els motors estratègics de l'energia, l'economia i les comunitats, creiem que el Mediterrani pot recuperar un camí sostenible i tornar a ser un lloc on els ciutadans visquin en harmonia, pau i prosperitat compartida.

Nota: aquest article es basa en un document de treball sobre l'estat de la sostenibilitat al Mediterrani, coescrit per Jérémie Fosse i Nora Hannisdal, que es publicarà a finals del 2020.

REFERÈNCIES

- 1 — Xarxa de Solucions per al Desenvolupament Sostenible (2019). Informe sobre Desenvolupament Sostenible 2019: Transformacions per assolir els ODS – Edició dels Països Mediterranis
- 2 — Policy Brief de la Xarxa de Solucions per al Desenvolupament Sostenible (2019). International spillovers and the Sustainable Development Goals (SDGs)
- 3 — Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient (2019). Informe sobre la bretxa d'emissions 2019.
- 4 — Fòrum Econòmic Mundial (2013). The Future Role of Civil Society.
- 5 — Observatoire Méditerranéen de l'énergie (2018). Mediterranean Energy Perspectives 2018.
- 6 — CE Delft (2016). The potential of Energy Citizens in the European Union.
- 7 — Fosse J & al (2016). Towards a green economy in the Mediterranean. Assessment of National Green Economy and Sustainable Development Strategies in Mediterranean Countries. eco-union, MIO-ECSDE, GEC.
- 8 — Eco-union (2018). Blue Economy in the Mediterranean UfM.

- 9 — Per a més informació sobre les SBN, vegeu [nature-basedsolutions.com](https://naturebasedsolutions.com)
- 10 — Penha-Lopes, G. & T. Henfrey (eds.) (2019). Reshaping the Future: how communities are catalysing social, economic and ecological transformation in Europe. The First Status Report on Community-led Action on Sustainability and Climate Change. Brussels: ECOLISE.
- 11 — John Egan (2004). Skills for Sustainable Communities.
- 12 — OCDE (2020). A Territorial Approach to the Sustainable Development Goals: Synthesis report, OECD Urban Policy Reviews, OECD Publishing, Paris. Disponible [en línia](#).

Jérémie Fosse

Jérémie Fosse és investigador i assessor internacional en desenvolupament sostenible, centrat específicament en l'economia verda i blava. En els darrers 20 anys, ha assessorat països, ciutats i organitzacions per fer la transició cap a la sostenibilitat ambiental i social. És cofundador i president d'Eco-union, una ONG ambiental independent amb seu a Barcelona que té com a objectiu capacitar, empoderar i influir els responsables polítics de la regió euromediterrània per accelerar-ne la transició socioecològica. També és fundador i director de l'Eco Forum, una conferència anual i internacional que tracta temes emergents de sostenibilitat on hi participen grups d'interès. Ha coordinat i publicat diversos informes internacionals sobre turisme blau, finançament climàtic, economia verda i blava i transició energètica, entre d'altres qüestions relacionades amb la sostenibilitat. Té un títol MSC en Enginyeria Industrial per l'INSA Lyon i un Executive MBA per l'ESADE Business School.